

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Малачинської Марії Йосипівни
на тему «Державне регулювання системи перинатальної допомоги в
умовах системних реформ»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора
наук з державного управління за спеціальністю
25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність обраної теми. Актуальність теми "Державне регулювання системи перинатальної допомоги в умовах системних реформ" обумовлена необхідністю адаптації національної системи охорони здоров'я до сучасних викликів та стандартів. В умовах системних реформ перинатальна допомога потребує особливої уваги з боку держави, оскільки це напрямок забезпечує здоров'я матері та новонародженого, що має стратегічне значення для демографічного розвитку та здоров'я нації. Реформування цієї сфери вимагає інтегрованого підходу, включаючи оновлення законодавчої бази, підвищення кваліфікації медичних кадрів, впровадження сучасних технологій та покращення якості медичних послуг. Це стає особливо важливим у світлі глобальних тенденцій щодо підвищення стандартів медичного обслуговування і забезпечення доступності медичної допомоги для всіх верств населення. Тому вивчення та оптимізація державного регулювання перинатальної допомоги є невідкладною потребою сучасності, яка дозволить забезпечити високий рівень медичної допомоги та сприятиме підвищенню народжуваності та зниженню дитячої смертності. Також, у контексті державного регулювання системи перинатальної допомоги, значне місце займає аналіз ефективності впровадження реформ та їхнього впливу на результати діяльності медичних установ. Крім того, особлива увага приділяється внесенню змін у фінансування перинатальних центрів, що може сприяти покращенню інфраструктури та оснащенню, а також підвищити доступність та якість медичних послуг для вагітних жінок. У рамках державного регулювання також важливо зосередитись на розвитку

міжсекторальної співпраці, що дозволить інтегрувати перинатальну допомогу в ширший контекст здоров'я громади, включаючи психологічну підтримку та соціальні послуги.

Із вищезазначеного слідує, що дисертаційна робота Малачинської М.Й. виконана на актуальну тему, висвітлення якої є своєчасним та обґрунтовує авторський підхід до постановки наукової задачі, котра полягає в поглибленні теоретичних і методичних положень, а також розробці практичних рекомендацій щодо державного регулювання системи перинатальної допомоги в Україні. Тема дисертації узгоджується з Переліком пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок, затвердженим Кабінетом Міністрів України, у частині обґрунтування механізмів покращення якості життя та реалізації соціально-економічної політики, а також визначення напрямів застосування сучасного підходу до реалізації політики розвитку системи перинатальної допомоги.

Зв'язок з науковими програмами. Дисертаційну роботу виконано на кафедрі публічного управління та регіоналістики Національного університету «Одеська політехніка», а також в рамках Науково-дослідної роботи кафедри публічного управління та регіоналістики Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» на тему «Забезпечення сталого розвитку територіальних громад та регіонів в умовах політико-управлінських трансформацій» (номер державної реєстрації 0111U002136).

У процесі виконання НДР обґрунтовано основні підходи формування стратегії управління системою охорони здоров'я на різних етапах її розвитку, враховуючи особливості соціально-економічного розвитку та умови системних криз, здійснено аналіз законодавства, що визначає повноваження органів місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я і сформульовано чітке розуміння суб'єктів відповідальності за окремими напрямками діяльності в процесі впровадження змін.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і

рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз змісту дисертації, автореферату, наукових публікацій Малачинської М.Й. дозволяє стверджувати, що наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи в цілому є достатньо обґрунтованими й достовірними. Вони базуються на критичному узагальненні публікацій провідних фахівців з даної проблематики, опрацюванні широкого масиву офіційних статистичних матеріалів профільних міністерств і відомств, міжнародних організацій. Завдання дослідження логічно структуровані, відображають алгоритм дій для досягнення заявленої мети. Сформульовані автором мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження цілком відповідають темі дисертації. Висновки є узагальненням досліджень та основою формулювання практичних рекомендацій.

Для досягнення поставленої мети як теоретико-методологічну основу використано фундаментальні положення сучасної теорії державного управління, інституціональної теорії, концепції провідних наукових шкіл з проблем стратегічного управління, розвитку, класичні й новітні погляди на сутність та інструментарій реалізації державної політики охорони здоров'я в контексті природнього відновлення населення в Україні. Структура роботи відзначається чіткою логічною продуманістю. Узагальнення по кожному розділу є достатньо обґрунтованими та логічно репрезентовані в підсумкових висновках і рекомендаціях дисертаційної роботи. Загальна концептуальна модель дисертації в цілому органічно пов'язується з дослідженням процесу реалізації державної політики охорони здоров'я в контексті природнього відновлення населення в Україні. Автором ґрунтовно розкрита теоретична частина дисертаційної роботи, в якій достатньо глибоко досліджені теоретико-методологічні та концептуальні засади регулювання системи перинатальної допомоги в умовах комплексних реформ в Україні. Ключовим методологічним підходом є системний метод, який дав можливість розкрити й охарактеризувати еволюційні, фундаментальні та структурно-операційні домінанти функціонування й розвитку регулювання системи перинатальної

допомоги в умовах комплексних реформ в Україні (п.п. 2.1; 2.3; 3.1). За допомогою дискурсивного та контент-аналізу здійснено систематизацію наукових підходів закордонних та українських експертів, науковців до дослідження проблематики регулювання системи перинатальної допомоги в умовах комплексних реформ в Україні (п.1.2). Абстрактно-логічний метод, включаючи аналіз і синтез, індукцію та дедукцію, дав змогу розкрити онтологічну сутність та місце феномену регулювання системи перинатальної допомоги в умовах комплексних реформ в Україні, а також сутність та особливості ідентифікації проблемних аспектів функціонування системи перинатальної допомоги та виявлення можливостей для їх мінімізації (п.п.1.3; 2.2). Атрибутивно-онтологічний підхід уможливив виявлення вихідних, базових та родових понять проблематики функціонування системи перинатальної допомоги та виявлення можливостей для їх мінімізації у їх онтологічній сутності та взаємозв'язку в категорійно-понятійному апараті дисертаційного дослідження (п.1.1).

Для забезпечення повноти висвітлення предмета дослідження здійснено його умовне структурування на емпіричний та теоретичний рівні, а також використані різні методи наукового пошуку. На емпіричному рівні для розкриття специфіки об'єкта дослідження використовувалися методи статистики та семантичного аналізу (врахування даних захворюваності та смертності в межах перинатального періоду), а також впливу окремих чинників на формування політики з питань перинатальної допомоги; вивчення наукової літератури стосовно досвіду надання перинатальної допомоги в зарубіжних державах. Для посилення достовірності отриманих результатів застосовувалися також методи індукції, узагальнення, контент-аналізу та формальної логічного аналізу законодавчих актів і нормативно-правових документів. Теоретичний рівень дослідження дав змогу пояснити тенденції змін в досліджуваній сфері та розкрити необхідність оптимізації державного регулювання перинатальної допомоги. Основними теоретичними методами стали: систематизація всієї множини даних емпіричного рівня, прогностичний метод (застосований для формулювання висновків і рекомендацій) узагальнення та концептуального моделювання (для

обґрунтуванням нової структурно-функціональної моделі державного регулювання системи перинатальної допомоги); метод експертних оцінок (використано для оцінки ефективності та дієвості запропонованих методик).

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз наукових гіпотез та результатів дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що дослідження містить низку теоретичних і науково-методичних положень, які розвивають науку державного управління у частині державного регулювання системи перинатальної допомоги в Україні.

Наукові результати дисертаційного дослідження, які містять елементи наукової новизни, передбачають:

1. Пропонується Концепція державного регулювання системи перинатальної допомоги в Україні, що формулює ключові принципи в сфері публічного адміністрування. У рамках цієї Концепції виділено та обґрунтовано чотири основних напрями діяльності: економічний, соціальний, управлінський та адаптаційний, підкреслюючи їх багатовимірність та взаємозв'язок, а також пропонуються критерії для оцінювання ефективності державного регулювання відповідно до цих напрямів.

2. Розроблено полісекторальну стратегію для державного регулювання системи перинатальної допомоги, яка стала значущим кроком для забезпечення всебічної координації зусиль та інтеграції ресурсів різних секторів суспільства. Ця стратегія охоплює напрями діяльності, визначені в Концепції, і спрямована на досягнення стратегічних цілей у галузі перинатальної допомоги. Особливу увагу приділено підтримці грудного вигодовування, впровадженню допоміжних репродуктивних технологій, вакцинації вагітних, розширенню програм скринінгу новонароджених, що сприятиме зниженню рівнів материнської та дитячої смертності. Виконання цієї стратегії сприятиме синергії між секторами охорони здоров'я, соціального

захисту, освіти та іншими важливими галузями, сприяючи інтеграції ресурсів та об'єднанню зусиль для досягнення поставлених цілей.

3. Створено структурно-функціональну модель “Перинатального світу”, реалізовану за допомогою інтегративного підходу до надання медичних та супутніх послуг. Модель включає два нових напрями у системі перинатальної допомоги (перинатальне психічне здоров'я та інклюзивні перинатальні послуги) і ряд заходів, які дозволяють інтегрувати таку багатовимірну модель у наявну систему охорони здоров'я, що сприяє розвитку та удосконаленню інструментів управління для розвитку інституційної мережі.

4. Введені нові поняття: “інклюзивні перинатальні послуги” (медичні та підтримуючі послуги, адаптовані до специфічних потреб вагітних жінок з інвалідністю, включаючи фізичний доступ до приміщень, комунікаційну підтримку та доступну інформацію) та “перинатальна служба психічного здоров'я” (спеціалізована медико-соціальна служба, яка надає підтримку, супровід та лікування жінкам з психологічними проблемами або психічними розладами під час вагітності та у післяпологовий період, включаючи профілактику, раннє виявлення, оцінку, консультування, психотерапію та медикаментозне лікування).

5. Удосконалено категорійно-понятійний апарат державного управління системою охорони здоров'я, зокрема уточнено та розкрито значення термінів “перинатальна допомога” та “система перинатальної допомоги”, що розширило можливості їх використання у теоретико-прикладній діяльності публічного управління.

6. Метод оцінки ефективності механізмів державного регулювання системи перинатальної допомоги, який базується на порівняльному аналізі з міжнародними практиками та врахуванні специфічних чинників для кожного механізму, доповнено стратегіями адаптації управління для суб'єктів державного регулювання, включаючи визначення основних тенденцій розвитку, проведення прогнозувань, врахування ролі суспільної думки, оцінку потреб територіальних громад у додаткових медико-соціальних послугах та

забезпечення дотримання морально-етичних стандартів у застосуванні допоміжних репродуктивних технологій.

7. Систематизація міжнародного досвіду формування та реалізації державного регулювання системи перинатальної допомоги для можливості імплементації кращих зарубіжних практик в українських реаліях, цей підхід дав змогу сформуванню пріоритетності напрямів з підвищення ефективності організації та надання медичних та соціальних послуг жінкам з особливими потребами.

8. Засади практичного використання і змістовного наповнення комплексу механізмів державного регулювання, які далі розвиваються через посилення зв'язків між різними видами медичних послуг.

Теоретичне та практичне значення наукових результатів. Дисертаційна робота Малачинської М.Й. представляє наукову цінність, оскільки розроблені в ній теоретичні положення можуть бути використані як у подальших наукових дослідженнях, так і в практичній діяльності, пов'язаній з державного регулювання системи перинатальної допомоги. Результати дисертаційного дослідження є внеском у теорію та методологію науки державного управління. Серед іншого, запропоновано наукові підходи до вирішення задач вдосконалення державного регулювання системи перинатальної допомоги.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що теоретико-концептуальні положення дисертації стали основою для розробки методичних і прикладних рекомендацій стосовно державного регулювання системи перинатальної допомоги, які можуть бути використані в діяльності органів державної влади.

Основні положення, висновки та рекомендації дослідження використані у діяльності 1. Державним експертним центром Міністерства охорони здоров'я України – використані мультидисциплінарними робочими групами з розробки медичних стандартів (уніфікованих клінічних протоколів) медичної допомоги на засадах доказової медицини Міністерства охорони здоров'я

України, при формуванні проектів медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги (довідка № 2122/21-23 від 29.09.2023);

2. Західним міжрегіональним департаментом Національної служби здоров'я України – для підготовки пропозицій до проектів нормативно-правових актів, спрямованих на формування та реалізацію державної політики у сфері медичного обслуговування населення за програмою державних фінансових гарантій (довідка № 1-23 від 23.10.2023);

3. Львівською обласною радою – при формуванні переліку завдань, заходів та показників в межах Комплексної програми підтримки галузі охорони здоров'я Львівської області на 2021 - 2025 роки, зокрема щодо: забезпечення інтенсивною терапією вагітних жінок у критичних станах та недоношених новонароджених дітей; лікування безпліддя за допомогою допоміжних репродуктивних технологій; профілактики виникнення та корекції йододефіцитних станів у вагітних жінок (довідка № 35 від 01.09.2023)

4. Львівською обласною військовою адміністрацією – про використання новаторських підходів до розв'язання проблем в контексті надання медико-соціальної допомоги матерям та дітям, налагодження співробітництва та розбудови публічних відновин у галузі надання медичних послуг (довідка № 5/36-9220/0/2-23-10.1 від 19.09.2023);

5. Сумською обласною радою – для подальшого аналізу та підготовки пропозицій щодо проектів місцевих програм та нормативно-правових актів, а також для її удосконалення регулювання та розвитку перинатальних послуг області (рецензія⁷ відгук № 01-29/392 від 27.10.2023);

6. Судовишлянською міською радою Яворівського району Львівської області – використані у роботі Виконавчого комітету Судовишлянської територіальної громади при формуванні програм місцевого самоврядування, спрямованих на покращення перинатальної допомоги та демографічної ситуації в Україні. Це також сприятиме розвитку послуг, якість яких залежить від ефективної координації медичних та соціальних служб, зокрема інтегрованих послуг, захисту матерів та дітей, розвитку служб з підтримки

психічного здоров'я (довідка № 1808/03-16 від 21.09.2023);

7. Львівським національним медичним університетом імені Данила Галицького – впровадження в освітню діяльність рекомендацій щодо формування компетенцій фахівців з питань перинатального психічного здоров'я (довідка № 01-15/438 від 11.10. 2023).

Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях. Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковані у 31 публікації загальним обсягом 35,65 друк. арк., зокрема у 21 статті у наукових фахових виданнях з державного управління, 9 статтях у журналах індексованих у базі Scopus Web of Science, та одній статті у міжнародному журналі.

У дисертації Малачинської М.Й. використані лише ті результати досліджень, які були отримані нею особисто. Публікації достатньою мірою відображають зміст проведеного дослідження, відповідають чинним вимогам щодо характеру видань, їх географії та повноти висвітлення результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління.

Дискусійні положення, зауваження та побажання. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, слід зазначити, що вона містить низку тверджень, які, на наш погляд, можуть слугувати підґрунтям для дискусії та зауважень.

1. Оцінюючи новизну запропоновану у тексті дисертаційної роботи, можна висловити кілька зауважень. По-перше, досконалість оригінальності – хоча представлені ідеї є важливими для розвитку системи перинатальної допомоги, варто зазначити, наскільки ці концепції є унікальними порівняно з існуючими моделями у інших країнах. Чи існують подібні підходи в інших системах охорони здоров'я, і якщо так, які елементи представленої моделі є дійсно новаторськими. По-друге, відповідність сучасним потребам – важливо перевірити, наскільки запропоновані рішення відповідають сучасним потребам української системи охорони здоров'я. Чи враховують вони недавні

демографічні, технологічні та соціальні зміни, а також зростаючі виклики, такі як пандемії та міжнародні конфлікти.

2. Запропонована авторкою полісекторальна стратегія вимагає високого рівня координації між різними відомствами та секторами. Не вирішеними залишаються питання, наскільки реалістичною є інтеграція ресурсів і зусиль між охороною здоров'я, соціальним захистом, освітою і іншими секторами. Чи можуть бюрократичні та організаційні бар'єри ускладнити реалізацію цієї стратегії.

3. На рис. 5.5 схематично представлено структурно-функціональна модель «Перинатального світу», яка розроблена авторкою на прикладі Львівського обласного клінічного перинатального центру. Дисертаційна робота істотно виграла, якщо б у запропонованій схемі було розкрито місце та функції державно-приватного партнерства. У першому розділі варто було б розглянути європейський досвід реалізації механізмів державно-приватного партнерства, конкретизувати їх слабкі та сильні сторони, а в п'ятому розділі запропонувати можливі варіанти застосування їх у державному регулюванні системи перинатальної допомоги України.

4. У третьому розділі пропозиції щодо оцінки ефективності державного регулювання потребують чіткої методології та індикаторів. Які конкретні критерії та метрики будуть використовуватись для вимірювання успішності реалізації запропонованих стратегій і моделей? Чи достатньо вони об'єктивні і чутливі до змін?

5. Недостатньо розкриті питання того, якою мірою зацікавлені сторони, такі як медичні працівники, пацієнти та громадські організації, були включені у розробку стратегій і моделей. Їх участь є критичною для забезпечення прийняття і виконання політики. Якщо цей аспект не був достатньо адресований, можуть виникнути проблеми з прийняттям і ефективністю впровадження. У цьому контексті, на нашу думку, варто було б глибше проаналізувати інституційну та нормативно-правову платформу і параметри їх результативності, які відсутні у даному підрозділі, що надало б додаткової

аргументованості пропозиціям дисертанта щодо запропонованих заходів з удосконалення підходів до формування та реалізації механізмів державного регулювання системи перинатальної допомоги.

6. Необхідно підтвердити, що розроблені автором науково-методичні концепти щодо впровадження інклюзивних перинатальних послуг є нагальними і необхідною науково-прикладною розробкою у контексті розв'язання проблем щодо забезпечення збалансованості та надійності державної політики у сфері охорони здоров'я. Однак, на наш погляд, потрібно детальніше розглянути, яким чином ці послуги будуть реалізовані на практиці. Як забезпечиться доступність та адаптація цих послуг для всіх категорій населення, зокрема в умовах міської та сільської місцевості?

Узагальнюючи відмітимо, що зазначені дискусійні положення, зауваження і недоліки є свідченням складності та багатоаспектності досліджуваної проблематики, не знижують наукової цінності дисертації та принципово не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження Малачинської М.Й. Дисертаційна робота є кваліфікованою науковою працею, виконаною автором особисто, характеризується єдністю і логікою викладення, містить науково обґрунтовані теоретичні результати та методичні положення, які мають корисну практичну значущість для держави.

Загальні висновки про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація, виконана Малачинською Марією Йосипівною на тему «Державне регулювання системи перинатальної допомоги в умовах системних реформ», є самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних із розвитку регулювання системи перинатальної допомоги в умовах системних реформ.

Представлені в дисертації наукові положення, висновки, рекомендації і пропозиції поглиблюють теоретичні засади та практичні аспекти прийняття ефективних рішень із питань забезпечення регулювання системи перинатальної допомоги в умовах системних реформ та пройшли необхідну

апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертації.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою, мету дослідження досягнуто. Основні положення дисертації, що задекларовані здобувачем, містять елементи наукової новизни, рівень яких визначено коректно. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Автореферат є ідентичним за змістом з основними положеннями дисертації та дає повну переконливу уяву про виконану роботу.

Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління та профілю спеціалізованої вченої. Робота також відповідає вимогам п.п. 7 та 9 12, 13, 14 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, що висуваються до докторської дисертації, а її автор – Малачинська Марія Йосипівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління, доцент
ректор Чернігівського інституту інформації,
бізнесу і права ЗВО “Міжнародний
науково-технічний університет імені академіка
Ю. Бугая”

Т.Л. Шестаковська